Тема 2. Виникнення і розвиток ландшафтного дизайну.

1. Основні стилі архітектури і стилі садів
2. Основні елементи ландшафтного дизайну
3. Сучасні матеріали для ландшафтного дизайну
4. Ландшафтне проектування

https://youtu.be/IsWDKXCP27U

Стилі ландшафтного дизайну

Основними стилями ландшафтного стилю є регулярний і пейзажний.

Регулярний стиль також називають французьким (оскільки він виник у Франції), класичним, формальним. Це стиль європейських палацових парків і садів (приклад – знаменитий Версальський сад). Його головна риса – симетричність: усі елементи саду повинні бути симетрично розташованими відносно головної або заданої осі, а також мати строгі геометричні форми. Ландшафт регулярного саду не вирізняється особливою рельєфністю, він весь розміщений в одній площині або на терасах із підпірними стінами. Різнорівневі тераси з'єднані сходами, які є важливим декоративним елементом саду. Стрижені огорожі, геометрично розташовані доріжки, зелений газон із рівними межами – теж невід'ємні ознаки регулярного саду. Такий стиль прийнятний насамперед для великих територій і парків.

Класичні французькі парки

Тераса – горизонтальний чи злегка нахилений майданчик, що утворює уступ на схилі природного або штучного походження.

Газон – штучний дерновий покрив із багатолітніх злаків. Залежно від призначення газони поділяють на спортивні, спеціального призначення і декоративні (партерні, звичайні та лугові).

Партер – декоративна композиція на горизонтальній (іноді трохи заниженій) площині, вирішена як відкритий простір, оформлений газоном, квітником, водоймою, скульптурою.

Арт-галерея

О. Бенуа. « Версаль. Оранжерея».

О. Бенуа. «Версаль. Фонтан Бахуса взимку». 1906

Перлини мудрості

Не знаю, чи то хороші люди люблять вирощувати троянди, чи то вирощування троянд робить людей кращими.

Роберт Браун, британський ботанік

Альпінарій – кам'янистий сад, що відображає красу гірського ландшафту і його флору. Для нього характерне поєднання низькорослих

альпійських рослин зі скелями та водою. Альпінарії вперше з'явилися в англійських пейзажних садах у XVIII ст.

Пейзажний стиль зародився в Англії, тому також відомий під назвою «англійський» (саме старовинні англійські садиби є яскравими зразками пейзажного стилю). Для нього характерна максимальна наближеність до природного ландшафту (тому його ще називають природним): чергування височин і схилів, плавність і звивистість ліній, ярусні посадки, живописні водойми. Сад, оформлений у пейзажному стилі, має нагадувати окультурений і доглянутий куточок дикої природи. Для такого саду добирають рослини, типові для даної місцевості. Доріжки роблять схожими на лісові та лугові стежки, а нерівні береги водойм обрамляють природними матеріалами (каменем, піском) і навколоводною рослинністю. Цей стиль сприяє відпочинку і творчості, дає змогу максимально наблизитися до природи і «розчинитись у ній», пробуджуючи філософський настрій.

Традиційні англійські парки

Варіації регулярного стилю

1. **Італійський стиль** – зручний варіант використання регулярного стилю в дизайні невеликого саду або парку. Садок обносять живоплотом або зеленою стіною, яку акуратно стрижуть, надаючи їй правильних геометричних форм. Такі ж форми мають і частини саду, на які його поділяють прямі або діагональні доріжки.

2. **Голландський стиль** за своєї яскраво вираженої регулярності має й риси пейзажного стилю. Центр такого саду – бездоганний газон, обрамлений гарними квітами та квітучими кущами; уздовж паркану –

акуратно стрижений живопліт. Елементами пейзажного стилю тут є сільська атрибутика (млин, колодязь, віз) і садова скульптура.

3. **Мавританський (мусульманський) стиль** вирізняється геометричною правильністю, наслідує східні орнаменти. Це свого роду сад-арабеска, що виріс із зеленого оазису в пустелі. Його центром стає ставок або фонтан, від якого в чотири сторони світу розходяться канали, що ділять сад на чотири рівні прямокутники. Прикметна риса – велика кількість води і зелені (як в оазисі).

4. **Модерн** – стиль ландшафтного дизайну, що вирізняється простотою та правильністю форм, але без суворої симетрії. Гармонії з природою досягають за рахунок контрасту: бетонні кашпо, тротуарна плитка, пластикові меблі серед пишної рослинності та яскравих кольорів.

Варіації пейзажного стилю

Сад у стилі модерн

1. Сільський (селянський, кантрі) стиль, крім збереження природного ландшафту, передбачає наявність яскравих ознак сільського життя: тинів, городу з опудалом, дерев'яних настилів замість доріжок, діжок замість кашпо. У такий сад прекрасно впишуться будь-які плодові дерева і чагарники, а грядки з полуницею вдало розмістяться поруч із квітковими клумбами.

2. Колоніальний стиль, що зародився в Новому Світі, має такі характерні риси: бруковані плитняком або посипані піском доріжки, рослини в діжках, багато садових скульптур (фігурки тварин), гамаки і плетені крісла, повиті квітучими ліанами веранди і перголи. Основний настрій цього стилю – неквапливе життя.

3. Лісовий стиль якнайкраще доречний для дизайну ділянок, розташованих у природному лісі. Найчастіше особливих зусиль з перетворення ландшафту для нього не потрібно. Основне завдання – гармонійно вписати в цей лісовий ландшафт людське житло і все, що до нього додається.

4. Японський сад може бути кількох видів: сад каміння, сад води, сад дерев, сад пір року або сад мохів. Його невід'ємна частина – мости, доріжки, лавки, світильники з природних матеріалів або грубого металу (чавуну). У японському саду цінується старовина: іржа на металі, мох на деревах, лишайник на камінні. Тут немає особливої пишності й різноманітності – усе доволі стримано і лаконічно.

Японський сад

5. Китайський сад зовні дуже схожий на японський, але базується винятково на законах фен-шуй. А конструктивна основа китайського саду повинна бути ошатна й декоративна влітку й узимку.

Це цікаво

Найдивовижніші парки світу

- **Сад космічних роздумів (Шотландія)** – унікальний об’єкт паркового мистецтва. Тут немає звичних клумб, старих дерев і фонтанів. Створений автором «Біблії постмодернізму» Чарльзом Дженксом і його дружиною Меггі Чесворт, цей приватний парк — символ наукової думки. У ландшафтному комплексі подружжя хотіло відтворити модель всесвіту. Тут безліч спіральних споруд, які символізують ланцюжки ДНК, математичні

скульптури, чорні діри, піраміди, атоми і чимало інших конструкцій, пов’язаних із наукою та історією розвитку людства.

- **Вілла д'Есте (Тіволі, Італія)** – парковий комплекс неподалік від Рима, одне з найгарніших місць Італії. Місцевий парк проектувався в середині XVI ст. з філософським підтекстом — як сад німф Гесперид, модель мікрокосмосу, символ природної гармонії. Сьогодні тут розкішний сад, понад 500 різних фонтанів та інших водойм. У 2007 р. на конкурсі компанії, яка займається обладнанням для садів, віллу д'Есте визнано найпрекраснішим садом Європи.

- **Версаль (Париж, Франція)** — легендарний палацово-парковий ансамбль, розташований на площі в 900 га в передмісті Парижа, резиденція французьких королів. Система водопостачання налічує 30 км каналізаційних труб, близько 2000 фонтанів, а також басейни, акведуки та інші штучні водойми. На території королівського парку можна побачити ще одну місцеву пам'ятку — боскети — гаї з густо посаджених дерев або чагарників. У Версалі безліч пам'яток архітектури (наприклад Версальський палац), а також скульптур давньогрецьких і давньоримських персонажів, що утворюють музей під відкритим небом.

- **Кекенхоф (Ліссе, Нідерланди),** або, як його ще називають, Сад Європи, — відомий в усьому світі королівський парк квітів, спроектований у 1840 р. Лише тюльпанів тут — близько 100 різновидів, загальна кількість висаджуваних квітів (троянд, тюльпанів, нарцисів, орхідей та інших) сягає 7 млн, а довжина прогулянкових доріжок становить близько 15 км.

- **Нонг Нуч (Таїланд)** — тропічний садово-парковий комплекс, що розкинувся неподалік від м. Паттаї. Ботанічні сади розкинулися на площі 240 га. Усю територію поділено на сади: Сад керамічних горщиків, Сад парасольок, Європейський сад, Французький сад, Сад метеликів, Сад орхідей, Сад ананасів, Сад гаїв, Стоунхендж та ін. Найбільша у світі колекція пальм зібрана в Блакитному саду, де росте понад 1100 різноманітних пальм.

- **Центральний парк (Нью-Йорк, США)** — один з найвідоміших у світі. Він розташований на острові Манхеттен і є найбільш відвідуваним парком у США. Незважаючи на те, що парк виглядає дуже натурально, практично всі ландшафти створені вручну. Тут є кілька штучних озер, чимало алей, два льодові катки, куточки «незайманої дикої природи» і галявини, які використовують для різних спортивних змагань, а також дитячі ігрові майданчики і свій зоопарк.

Створено в Україні

«Софіївка» - знаменитий парк у м. Умані, відомий не лише в Україні, а й далеко за її межами. Заснований у 1796 р. польським магнатом Станіславом Потоцьким та названий на честь його дружини Софії, він є справжньою перлиною садово-паркового мистецтва, яка вражає уяву своїми дивовижними фонтанами, водоспадами, підземними річками і гротами. За задумом творця й архітектора Л. Метцеля, окремі ділянки парку є наочними ілюстраціями частин поем Гомера «Іліада» та «Одіссея».

2. Основні елементи ландшафтного дизайну. Робота ландшафтного дизайнера дуже схожа на роботу художника. Але дизайнер творить свої роботи на полотні, яке відрізняється від полотна художника: воно постійно змінюється, адже рослини ростуть, змінюються залежно від пори року та інших умов, а також люди щосили використовують цей створений простір. З цієї причини в процесі проектування враховують усі аспекти ділянки, довкілля, рослин і потреби користувачів, щоб забезпечити приємне для ока і душі візуальне оформлення, функційність та екологічне здоров'я.

Для того щоб утілити ідеї дизайну в життя, широко використовують: озеленення, створення колірних плям за допомогою квітів і трав, форм – за допомогою дерев і чагарників, ліній – застосуванням різних доріжок. Особливо прикрашають територію водойми, струмки, кам'яні гірки з водоспадом або квітником, вкраплення декоративних елементів.

Головними складовими елементами ландшафтного дизайну є:

- будівлі – центральні елементи ландшафтної композиції, ідея якої – оформити простір навколо центрального елемента так, щоб це було красиво, затишно і гармонійно, і, по можливості, приховати недоліки самих будівель;

- газони, що складаються з різноманітних трав, і доріжки до них;
- зелені насадження — клумби з квітами, дерева, чагарники;
- великі декоративні елементи, або малі архітектурні форми (басейн, озеро, струмок, фонтан, скульптура, альтанка тощо);
- Дрібні декоративні елементи (світильники, свічки, клумби, вазони тощо).

3. Рослини, які використовують у ландшафтному дизайні. У виборі рослин потрібно керуватися передусім власним смаком і вподобаннями. Але необхідно також враховувати життєво важливі для рослин фактори, такі як:

- кліматичні умови;
- родючість ґрунту;
- затіненість ділянки;
- рівень залягання ґрунтових вод тощо.

Усі рослини, використовувані в ландшафтному дизайні, можна класифікувати за такими типами:

- дерева:
- плодові (яблуня, груша, слива, вишня, абрикос, айва японська, горіх і багато інших);
- листяні (липа, береза, клен, ясен, дуб, граб та ін.);
- хвойні (кипарис, тис, модрина, ялина, сосна, ялиця та ін.);

o чагарники:

- ягідні (аґрус, смородина, малина, ожина, йошта тощо);.
- декоративні (барбарис, самшит, ялівець, кизил тощо);
- квітучі (бузок, гортензія, форзиція, магнолія, перстач, азалія тощо);

Дендрологія (від гр. dendron — дерево і logos — слово, вчення) — розділ ботаніки, що вивчає деревні рослини, їхню будову, морфологію, життєдіяльність, систематику та еволюцію.

- ампельні рослини:
- ліани (клематиси, виткі троянди, жимолость, плющ, виноград);
- вазонові (петунії, сурфінії, герань, бегонії, вербени тощо);
- квіти: однорічники, багаторічники;
- ґрунтопокривні рослини (ялівець лускатий, чебрець, флокс шилоподібний, портулак, барвінок, обрієта тощо);
- рослини для газону (райграс, мітлиця, костриця, конюшина лугова, тонконіг луговий, тимофіївка тощо);
- водні рослини (латаття, аїр болотний, ряска, калужниця, роголисник тощо).

Ампельні рослини – рослини з виткими або спадаючими стеблами, які вирощують в ампелях (підвісних вазонах, корзинах та ін.) і використовують для оформлення альтанок, трельяжів, навісів тощо.

Ґрунтопокривні рослини – переважно низькорослі квітучі та листяно-декоративні багаторічники, які застосовують для квітково-декоративного оформлення, як правило, на ділянках з екстремальними умовами виростання: на піщаних, галькових і кам'янистих ґрунтах, розташованих на сонячних експозиціях або в тіньових умовах, на альпійських гірках та інших ділянках.

Рослини, незалежно від їх кількості, між собою повинні гармоніювати. Тому варто якнайбільше дізнатися про обрані рослини: їх розміри в зрілому віці, вигляд у пору цвітіння, особливості поливу, ґрунтові переваги тощо. Виходячи з цих відомостей, і потрібно садити рослини, кущі та дерева. Ще один важливий момент: поєднання вертикального і горизонтального озеленення.

Вертикальне озеленення – вид озеленення з використанням ліан або стрижених дерев, мета якого – оформити, прикрасити фасади і стіни будівель, захистити від перегріву, шуму, пилу; створення зелених стін для ізоляції окремих ділянок саду одну від одної або від зовнішнього оточення.

Клумба – у пейзажному парку – група дерев і чагарників на відкритій галявині, сформована у вигляді кола або овалу; у регулярному парку з середини XIX ст. клумбою називають квітник, розташований на перетині доріжок, перед головним входом у будівлю, біля п'єдесталу статуї. Розрізняють клумби і за кольоровим рішенням, і за асортиментом рослин, що висаджують: з однорічних, дворічних і багаторічних; прості (з одного виду рослин) і складні (з 2—3 видів), одноколірні та багатоколірні.

Рабатка – квітник у вигляді вузької смуги вздовж алеї, доріжки; влаштовується багаторядними насадженнями одного або кількох видів однорічних рослин.

Альтанка – паркова споруда легкої ажурної конструкції, обсаджена ліанами. Призначена для відпочинку і захисту від сонця або дощу. Початок застосування сягає парків доби бароко.

Пергола – садово-паркова споруда, що складається з одного або двох рядів колон, стійок, які підтримують горизонтальну ґратовану конструкцію, оповиту ліанами. Її розташовують біля входу в сад, над частиною алеї тощо.

Найстаріший топіарний (топіарне мистецтво – фігурна стрижка дерев, чагарників і квітів, за якої рослинам надають різних скульптурних форм) сад США (Портсмут, Рон-Айленд) знято у фільмі Тіма Бертона «Едвард Руки-ножиці» (1990).

- Національний парк «Кайтоке» (Веллінгтон, Нова Зеландія) фігурує у фільмі «Володар перснів: Братерство персня» (2001) режисера Пітера Джексона.

- Фільм «Марія-Антуанетта» (2006) режисера Софії Копполи знято у Версалі (Франція).

- Зйомки найрейтинговішого телепроекту останніх років, фентезійного серіалу «Гра престолів» проходять у різних місцях, адже світ Семи королівств дуже різноманітний: тут і піски, і гори, і снігові рівнини, і розкішні діброви, й екзотичні сади, і морські узбережжя. Так, сцени, що відбуваються в північних лісах, знімали в ірландському парку «Толлімор» біля підніжжя гір Морн і в національному парку Ісландії «Тінгветлір», внесеному до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Зйомки деяких епізодів проходили у Хорватії – у парку Градац на пагорбі поблизу Дубровника й у парку-дендрарії Трстено, у середині якого в XV ст. було збудовано віллу Гучетич-Гоце.

- Мало хто знає, що батальні сцени знаменитого фентезі-бойовика Чжана Імоу «Дім літаючих кинджалів» (2004) про події з історії Стародавнього Китаю IX ст. було знято в Україні, у Національному природному парку «Гуцульщина», (Косів, Івано-Франківська область).

4. Сучасні матеріали для ландшафтного дизайну істотно полегшують його створення і відкривають нові можливості. До дерев'яних і мармурових виробів у наш час додалися пластикові; тротуари сьогодні посипають не лише мушлями або тирсою, а й стразами зі скла.

Каміння з підсвічуванням, яке світиться в темний час доби різними кольорами і відтінками, окремо або в композиції, сьогодні часто застосовують в оформленні багатьох ділянок. Каміння, що світиться, можна розташувати вздовж алей або використати для декорування фонтанів та інших водойм.

Перлини мудрості

Добрі серця – це сади, добрі думки – це коріння, добрі слова – це квіти, добрі справи – це фрукти; подбайте про свій сад і бережіть його від бур'янів, заповніть його світлом добрих слів і добрих справ.

Генрі Лонгфелло, англійський письменник і науковець

Дерево та вироби з нього сьогодні використовують для створення підпірних стінок або оздоблення окремих ділянок, по яких часто пересуваються люди, паркетом (трикутними і квадратними секціями, з яких утворюється декоративне покриття).

Мідь і сучасні вироби з неї найчастіше застосовують для виготовлення скульптур та створення фонтанів. Мідні квіти і кущі, статуї, світильники стануть окрасою ділянки, але вони потребують постійного догляду, особливо в холодну пору року.

Декоративне скло використовують для створення виразних композицій. Наприклад, ілюзорна водойма із синього скла із застосуванням також каменю та деяких інших матеріалів надасть будь-якій ділянці індивідуального та незвичайного вигляду.

Кольорова мульча (соснова кора), яка дає змогу захистити ґрунт від пересихання й окислення, а також проростання бур'яну, крім того, володіє чудовими декоративними властивостями.

Забарвлена в різні кольори, вона здатна прикрасити вигляд певних ділянок території, оживити його, вплинути на геометричне сприйняття.

Оскільки мульча – абсолютно органічний матеріал, покриття нею ґрунту не шкодить верхньому живильному шару, а навпаки, сприяє його насиченню необхідними мікроелементами.

Рулонний газон – зрізаний і скручений у рулони шар дерну з уже готовим газоном – використовують, щоб отримати гарну рівну галявину. Такий варіант гарантує повну відсутність бур'янів, рівномірний розподіл трави і мінімальні терміни реалізації задуму.

5. Ландшафтне проектування. Ландшафтні архітектори працюють за різними типами проектів. Одні спеціалізуються в конкретній галузі, наприклад, благоустрою вулиць і доріг, проектах облагородження набережних, парків та ігрових майданчиків. Інші працюють в установах регіонального планування та управління ресурсами; вони вивчають можливості впливу на довкілля і визначають вартість досліджень. Збереження історичного ландшафту і його відновлення є ще однією галуззю, де ландшафтні архітектори відіграють неабияку роль.

Ландшафтні архітектори проводять більшу частину робочого часу в офісах, створюючи плани і проекти, готуючи моделі та кошториси витрат, а іншу частину часу – на ділянці. На стадії проектування вони приїжджають на місце для аналізу ділянки або для перевірки, як проект співвідноситься з реальним пейзажем.

У процесі планування ділянки ландшафтні архітектори спочатку визначають цілі проекту і наявні кошти. Потім вони аналізують природні елементи ділянки, такі як клімат, ґрунти, ухил поверхні землі, дренаж і наявність рослинності, а також проводять оцінку наявних будівель, доріг, пішохідних стежок і комунальних мереж, щоб визначити, які вдосконалення необхідно провести.

Після вивчення й аналізу ділянки ландшафтні архітектори готують попередній проект. Для задоволення потреб клієнта вони часто вносять зміни, перш ніж остаточний проект буде затверджений. Також доводиться враховувати будь-які місцеві юридичні чинники, такі як захист водних угідь або ресурсів, що мають історичну цінність. Під час підготовки проекту застосовують системи автоматизованого проектування (САПР), які зараз є важливим інструментом для більшості ландшафтних архітекторів. Чимало фахівців також використовують відеомодель, щоб допомогти клієнтам уявити собі запропоновані ідеї.

Проект ландшафтного дизайну. Перед початком проектування за конкретним замовленням проводять просту або справжню геодезичну зйомку території. Остання необхідна в разі складного рельєфу ділянки, а також за необхідності влаштування системи дренажів.

Далі проводять інвентаризацію всіх насаджень, наявних на ділянці, обов'язково наносячи на план їх положення, зазначаючи породи, враховуючи їх основні характеристики і стан. Фіксують такі моменти, як орієнтація ділянки за сторонами світу, напрям ухилу, склад і якість ґрунтів, загальна навколишня ситуація, усі комунікації та споруди на ділянці.

Спочатку замовнику пропонують, зазвичай, 2-3 варіанти попереднього ескізу, як правило, виконаного від руки.

Остаточний робочий ландшафтний проект благоустрою території, як правило, містить такі креслення:

- Архітектурно-планувальне завдання (АПЗ).
- План функційного зонування ділянки.
- Генплан.
- Дендрологічне креслення, що містить відомості про дерева і чагарники.
- Розбивочне креслення (будівлі, споруди, доріжки і стежки).
- Посадковий план озеленення.

- Схему системи освітлення.
- Креслення системи поливу.
- План квітників.
- Пояснювальну записку з виконання робіт і обслуговування саду.

Перлини мудрості

Не буває двох однакових садів і двох однакових днів в одному і тому ж саду.

Г'ю Джонсон, американський чиновник, бізнесмен, військовий діяч, оратор і газетний оглядач

За бажанням замовника, йому можуть окремо опрацювати ескізи малих архітектурних форм, дібрати візуальні матеріали стосовно рослин і виконано 3D-візуалізацію або відеоогляд елементів благоустрою.

Після закінчення проектування разом із проектом (який, зазвичай, є цілим пакетом документації) замовник отримує орієнтовний кошторис на весь обсяг робіт. Крім вартості робіт, у ньому зазначають їх послідовність. Потім настає етап фактичного благоустрою та озеленення ділянки.

На всіх етапах планування та дизайну ландшафтні архітектори консультуються з іншими фахівцями, наприклад, інженерами-будівельниками. На стадії реалізації вони функціонують як проект-менеджери. Чимало клієнтів підтримують подальші відносини з ландшафтним архітектором і продовжують наступні консультації протягом 3-5 років, щоб переконатися, що вся конструкція прижилася і розрослася, як і очікувалося.

Зразки ескізів та проектів ландшафтного дизайну

Перлини мудрості

Садівництво – це найактивніша участь у найвеличніших таємницях Всесвіту.

Томас Беррі